

‘Christoffelpark den chikí’

Mini Christoffelpark-box

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave:	2
Inleiding:	4
Algemene tips voor aanplant en verzorging:	5
Gebruikte plantensoorten:	8
<i>Caesalpinia coriaria</i> : Watapana, Dividivi, Dividivi.....	9
<i>Conocarpus erectus</i> : Mangel blanku, Grijze mangel, Buttonwood	10
<i>Guaiacum officinale</i> : Wayaká, Pokhout, Roughbark lignum-vitae.....	11
<i>Acaciella glauca</i> : Mata di galiña, Wilde dividivi, Redwood.....	12
<i>Bouyeria succulenta</i> : Watakeli, -, Strongback	13
<i>Coccoloba uvifera</i> : Dreif di laman, Zeedruif, Sea Grape	14
<i>Cordia dentata</i> : Karawara di mondi, -, White manjack.....	15
<i>Handroanthus billbergii</i> : Kibrahacha, -, -	16
<i>Malpighia emarginata</i> : Shimaruku, Westindische Kers, West Indian Cherry.....	17
<i>Cynophalla linearis</i> : Kedebèshi, -, -.....	18
<i>Trichilia trifolia</i> : Shimaruku machu, -, -	19
<i>Haematoxylum brasiletto</i> : Brasia, Verfhout, Mexican logwood.....	20
Literatuur en meer informatie:	21
Contactinformatie:	22

Foto voorpagina: Bloeiwijze *Haematoxylum brasiletto* (Brazía)

Inleiding:

We hebben meer dan 500 prachtige inheemse boom- en plantensoorten op Curaçao en deze soorten komen vaak al duizenden jaren voor op ons eiland. Veel van de inheemse soorten komen enkel in deze regio voor en sommige zelfs alleen op Curaçao. Samen vormen deze plantensoorten een uniek ecosysteem waarin ook onze dieren kunnen floreren. *“Een kale rotsachtige woestijn met alleen maar stekels en doornen”* is een veel gehoorde opmerking van veel mensen hier op Curaçao als ze het hebben over de Curaçaose vegetatie en de bijbehorende boom- en plantensoorten. Maar deze opmerking is niet terecht en wie goed om zich heen kijkt ziet onze fantastische natuurlijke rijkdom.

Onze natuur is elk seizoen anders; we zien slimme aanpassingen van planten om de droge periode te doorstaan en soms zelfs in deze periode te bloeien, denk bijvoorbeeld aan de fijn geveerde blaadjes van de *Caesalpinia coriaria* (Watapana) of de prachtige bloei van *Handroanthus billbergii* (Kibrahacha). Tijdens een regenperiode kunnen we genieten van het frisse groen en mooie bloemen, zoals bijvoorbeeld de bloeiwijze van de *Lantana camara* (Flor di sanger). Het hele jaar door en in elk seizoen is de Curaçaose flora uniek!

Om het bewustzijn van het belang van onze inheemse boom- en plantensoorten verder te vergroten en om een duurzaam alternatief te bieden voor de import van uitheemse boom- en plantensoorten, heeft Carmabi een inheemse boom- en plantenkwekerij opgezet. We kunnen met het aanplanten van inheemse plant- en boomsoorten ons natuurlijk erfgoed veilig stellen en tegelijkertijd onze directe omgeving verfraaien. De bomen en planten komen van nature voor op Curaçao en zijn dus goed aangepast aan het klimaat en vaak makkelijk in het onderhoud.

Carmabi heeft een aantal inheemse boomsoorten geselecteerd die dit verhaal ondersteunen. Hierbij is gekeken naar soorten die aantrekkelijk zijn voor de fauna in de tuin, altijd groen blijven en makkelijk in de verzorging zijn. Van deze soorten zijn in het Christoffelpark zaden verzameld en in de kwekerij van Carmabi aan het begin van het 65ste jubileum jaar van Carmabi vanuit zaad opgekweekt. In de box ‘Christoffelpark den chiki’, zijn deze kwekelingen van enkele maanden oud gebundeld. Dit bijbehorende boekje bevat informatie over de boomsoorten in de mini Christoffelpark-box met tips voor de aanplant en verzorging maar ook interessante ‘weetjes’ en lokale gebruiken.

Carmabi wenst u veel plezier met de Carmabi box ‘Christoffelpark den chiki’, een aanwinst voor uw tuin, en bedankt u voor het kiezen voor inheemse boom- en plantensoorten.

Algemene tips voor aanplant en verzorging:

U heeft nu een Carmabi box 'Christoffelpark den chikí' met 5 inheemse boom- en plantensoorten.

Maar: Hoe nu verder?

Dit hoofdstuk beschrijft de verschillende stappen en verzorging benodigd voor een goede ontwikkeling van de boom- en plantensoorten uit de Carmabi box 'Christoffelpark den chikí'.

Verpotten

De komende tijd hebben de bomen de tijd nodig om te groeien en het wortelstelsel verder te ontwikkelen. Om een gezonde en snelle groei mogelijk te maken moeten de planten verpot worden naar een grotere pot. Zo bereiken de bomen snel voldoende grootte en kunnen ze in de volle grond worden gezet en zo deel worden van uw tuin. Bij het overpotten dient een ongeveer 10 cm diameter grotere pot gebruikt te worden in vergelijking met de vorige pot. Hierdoor zal er genoeg ruimte voor bovengrondse groei maar ook voor de wortelontwikkeling zijn. Een te grote pot kan ervoor zorgen dat de grond om de wortels van de plant te lang nat blijft en kan zo indirect resulteren in schimmel vorming, rot en het wegspoelen van de grond. Maar wanneer zijn de planten klaar om verpot te worden naar een grotere pot?

- Wanneer de wortels uit de onderkant van de pot komen
- Als de pot scheuren heeft of kapot is
- Wanneer de plant het zichtbaar minder goed doet (vertraagde groei, verkleuring, etc.)
- Het water loopt meteen door de pot weg bij het water geven
- De pot en plant vallen om omdat de plant 'top-heavy' is

Curaçaose planten zijn goed aangepast aan de lokale omstandigheden en kunnen met weinig voedingsstoffen en water omgaan. De 'tera di Kòrsou', de grond zoals ze dat bij de lokale tuincentra verkopen, kan daardoor prima gebruikt worden. Let wel op dat in deze grond vaak andere plantenzaadjes voorkomen, deze kunnen het beste regelmatig verwijderd worden. De 'tera di Kòrsou' kan ook gemengd worden met wat potgrond, zorg wel dat de grond luchtig blijft en goed water afvoert.

Geef regelmatig water maar onthoud dat Curaçaose planten niet van natte voeten houden! Het is dus belangrijk dat het water weg kan lopen uit de pot. Maak dus altijd gaten in de pot als deze er niet al in zitten. Bewater de planten vroeg in de ochtend of aan het einde van de dag, dit zorgt dat het water beter wordt opgenomen door de planten. Geef geen water gedurende het heetst van de dag, het water werkt dan als een vergrootglas en het directe zonlicht kan dan de bladeren verbranden.

Mocht u de boom in de volle zon willen aanplanten, dan moet u van tevoren zorgen dat de boom in de pot al gewend is aan de volle zon. Enkele weken voor u de boom in de grond wilt gaat zetten, kunt u de pot al naar een plek verhuizen met direct zonlicht.

Aanplant in de volle grond

Wanneer de boomsoorten uit de Carmabi box 'Christoffelpark den chikí' tussen de 40 en de 60 cm hoog zijn, kunnen ze in de grond worden geplaatst. Dit is een vuistregel en sommige soorten zijn bij 30 cm al robuust genoeg om uit te zetten, andere soorten hebben wat meer tijd nodig. De plant moet tegen een stootje kunnen voor deze in de grond gezet wordt. Plaats de planten niet te dichtbij bestaande bebouwing en houdt rekening met uw mede tuinbewoners. Honden en katten willen jonge planten nog wel eens gebruiken als tandenstoker of krabpaal.

Een goede voorbereiding van de grond is essentieel om de planten een goede start te geven. De volgende punten helpen u bij het succesvol aanplanten van de boom- en plantsoorten in uw tuin.

- Plant de boom- en plantensoorten niet gedurende het heetst van de dag, maar aan het begin of eind van de dag. Dit vermindert hittestress en bevordert zo de groei en ontwikkeling van de planten.
- Plant de boom- en plantensoorten niet te dicht bij elkaar, de planten hebben hierdoor genoeg ruimte voor groei en ontwikkeling.
- Zorg dat de plek waar u de plant wilt aanplanten, vrij is gemaakt van onkruid. Verwijder ook de wortels van onkruid, zodat het onkruid minder snel terug groeit.
- Graaf een gat ongeveer 2 keer zo groot en diep als de pot.
- Maak het gat goed nat en vul het gat met een laagje mulch. Mulch is organisch materiaal wat gebruikt wordt om de doorluchtbaarheid van de grond te verbeteren en de grond te bedekken ter voorkoming van uitdroging. Denk hierbij aan kokos turf, stro, versnipperde tuinafval en/of dode bladeren.
- In het gegraven gat komt op de mulch een laagje compost of mest en daarop een laagje (pot)grond. Blijf laagjes mulch, compost of mest en (pot)grond in het gat leggen tot u op de helft van het gat bent (de hoogte van uw pot).
- Haal voorzichtig de plant uit de pot. Probeer hierbij de kluit met wortels zoveel mogelijk intact te laten.
- Plaats de kluit in het gat en leg om de kluit heen laagjes mulch, mest en (pot)grond tot het gat volledig gevuld is.
- Maak om de voet van de stam een kuiltje, zodat het water zo lang mogelijk rond de plant wordt vastgehouden en gericht de wortels van de planten bereikt.
- Bedek het gevulde gat en het kuiltje met een laag mulch, dit beschermt de bodem tegen uitdroging en beschermt de plant.

Geef de aangeplante boomsoorten regelmatig en ruim water. Als de plant te weinig water heeft, wordt de groei en ontwikkeling vertraagd en bemoeilijkt. Te veel water is ook niet goed voor planten en zeker niet voor deze typische Curaçaose boomsoorten. Bij het bewateren van de bomen moet de grond in en om het gat goed nat worden gemaakt. Het water moet de grond tot ongeveer 10 cm diep bevochtigen en niet enkel het oppervlak. Met name in de eerste weken na aanplant is het om de dag ruim bewateren van de plant van groot belang, dit zal zorgen voor een goede ontwikkeling van het wortelsysteem. Daarna moet er water gegeven worden naar behoefte van de plant; hangende bladeren en een droge ondergrond zijn goede indicatoren voor wanneer bewateren nodig is. Vergeling van de bladeren duidt vaak op een teveel aan water.

Het is goed om een routine te hebben in het bewateren. Bewater bijvoorbeeld op drie à vier vaste momenten in de week maar houd ook de behoefte van de planten in de gaten. De benodigde hoeveelheid bewatering kan namelijk veranderen afhankelijk van bijvoorbeeld de ondergrond en de hoeveelheid regenval.

In de tuin kunnen bomen te maken krijgen met ongedierte en ziektes. Denk bij het bestrijden van deze kwaaltjes aan de rest van de natuur in de tuin. Kies voor natuurlijke bestrijdingsmiddelen zoals groene zeep, epsom salt (magnesiumsulfaat) en thee gemaakt van neem bladeren.

Uitzicht op de Christoffelberg, foto genomen vanaf de ruïnes van Zorgvliet.

Gebruikte plantensoorten:

In de inheemse boom- en plantensoorten kwekerij van Carmabi hebben we een ruime selectie van inheemse boom- en plantsoorten. De geselecteerde plantensoorten voor de Carmabi box “Christoffelpark den chiki” worden hieronder weergegeven en beknopt geïntroduceerd met achtergrondinformatie en aanvullende informatie over de groei, plaatsing en verzorging. Voor alle soorten is eerst de geldige wetenschappelijke naam gegeven, gevolgd door de Papiamentse, Nederlandse en Engelse namen mits beschikbaar.

De kisten bevatten een selectie uit de volgende soorten:

- *Caesalpinia coriaria*: Watapana, Dividivi, Dividivi
- *Conocarpus erectus*: Mangel blanku, Grijsze mangel, Buttonwood
- *Guaiacum officinale*: Wayaká, Pokhout, Roughbark lignum-vitae
- *Acaciella glauca*: Mata di galiña, Wilde dividivi, Redwood
- *Bourreria succulenta*: Watakeli, -, Strongback
- *Coccoloba uvifera*: Dreifi di laman, Zeedruif, Sea Grape
- *Cordia dentata*: Karawara di mondi, -, White manjack
- *Malpighia emarginata*: Shimaruku, Westindische Kers, West Indian Cherry
- *Cynophalla linearis*: Kedebèshi, -, -
- *Trichilia trifolia*: Shimaruku machu, -, -
- *Haematoxylum brasiletto*: Brasia, Verfhout, Mexican logwood

Het kan zijn dat een soort uitverkocht raakt. Binnen het bestaand aanbod is wellicht een passend alternatief te vinden. Laat het ons weten, als er specifieke wensen zijn.

Caesalpinia coriaria:

Watapana, Dividivi, Dividivi

Achtergrond: *Caesalpinia coriaria* is de nationale boom van Curaçao! Bekend zijn de bomen aan de kust die door de wind schuin zijn gegroeid. Deze boom verliest bijna nooit zijn blad en deze blaadjes zijn prachtig geveerd, wat de plant beschermt tegen uitdroging. De bloemetjes zijn klein en wit. Afhankelijk van de locatie is de plant te snoeien als boom met weinig stam of tot de karakteristieke hoge gekronkelde stam. De boom krijgt twee tot drie keer per jaar bloemen, die lekker ruiken en veel kolibries aantrekken.

De peulen werden vroeger geoogst en geëxporteerd voor de tannine die het bevat. Tannine werd gebruikt om te looien, het soepel maken van leer, en het maken van donkere verfstof. In verschillende landen in de regio wordt de boom gebruikt tegen verschillende kwalen. Zo zou een afkooksel van een top van een tak helpen tegen buikpijn. Ook werd de lijmachtige stof die de groene peul afscheidt, als plakmiddel gebruikt.

Groei: *Caesalpinia coriaria* is een langzaam groeiende boom, tot maximaal 30 cm per jaar, en wordt tot 5 meter hoog.

Plaatsing: Blootgesteld aan de sterkte passaatwind, kenmerkend voor Curaçao, kan de stam van *Caesalpinia coriaria* verdraaien en leunen. De boom houdt van de zon en is niet kieskeurig over de grondsoort. De wortels groeien soms ook horizontaal en soms deels boven de grond, dus plaats de boom op afstand van bestaande bebouwing.

Verzorging: *Caesalpinia coriaria* is een makkelijke plant. Geef de boom in het begin regelmatig water, tot de wortels goed zijn ontwikkeld.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Caesalpinia coriaria*.

Conocarpus erectus:

Mangel blanku, Griuze mangel, Buttonwood

Achtergrond: *Conocarpus erectus* is een grote struik of boom. Hoewel in het Papiaments deze boom mangel blanku genoemd wordt, is het geen echte mangrove-soort maar een mangrove geassocieerde soort. In de natuur groeit de boom dicht bij zee en in salinas, maar verder landinwaarts vergeleken met de andere mangrove-soorten. Op Curaçao komt *Conocarpus erectus* in de openbare ruimte en in tuinen ook regelmatig voor. Ook komt er een variant voor met zilverkleurige bladeren, deze is echter niet inheems, maar wordt voor de kleur speciaal geselecteerd en gekweekt en vaak geïmporteerd uit Zuid-Florida. De bloemetjes van *Conocarpus erectus* zijn groenig wit met lange meeldraden, de vruchten zijn rond en roodbruin en vallen makkelijk uiteen.

In het verleden werden de bladeren en bast van de *Conocarpus erectus*, door hun hoge gehalte aan tannine, gebruikt voor het soepel maken (looien) van leer. Het harde hout werd gebruikt voor gereedschap en het maken van boten. Een afkooksel van de bast werd gebruikt tegen oog- en huidirritaties en ook gedronken bij suikerziekte. De bast werd gedroogd en gestampt en toegevoegd aan de soep als koortsverlagend middel.

Groei: *Conocarpus erectus* is een relatief snel groeiende boom, ongeveer 30 cm tot 90 cm per jaar, en wordt tot 8 meter hoog.

Plaatsing: *Conocarpus erectus* staat het liefst in de grond. In een pot kan de plant ook goed gedijen, maar dan moet de plant regelmatig gesnoeid worden. De wortels hebben een zeer lage potentie om muren, patio's en funderingen te beschadigen, maar het is altijd verstandig om de bomen niet te dicht bij aanwezige bebouwing te plaatsen. De plant kan goed tegen de volle zon en is niet kieskeurig over de soort grond waar het in staat.

Verzorging: *Conocarpus erectus* groeit uit tot een boom met een mooie kruin, maar leent zich er ook voor om bijvoorbeeld als heg of bol gesnoeid te worden. Hoewel deze boom goed tegen droogte kan, is af en toe goed water geven aan te raden in extreem droge tijden.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Conocarpus erectus*.

Guaiacum officinale:

Wayaká, Pokhout, Roughbark lignum-vitae

Achtergrond: *Guaiacum officinale* is een prachtige boom en een echte aanwinst voor uw tuin. Het altijdgroene bladerdek geeft veel schaduw en de boom bloeit met mooie blauwpaarse bloemen. De bloemen en vruchten trekken veel bijen en vogels aan. De gele vruchten bevatten één of twee knalrode zaden. De stam is glad en gevlekt, omdat er stukken van de bast af vallen, alsof de stam aan het 'vervellen' is.

Het hout van de *Guaiacum officinale* is zeer hard en bevat veel olie, het hout werd daarom vroeger gebruikt om bijvoorbeeld schroefaskokers en katrollen voor schepen te maken, maar ook voor de productie van hamers, linialen en ander gereedschap. Bij verwarming van het hout van *Guaiacum officinale* kan een hars gewonnen worden dat vroeger als geneesmiddel werd gebruikt tegen huiduitslag en ook als transpiratie verhogend middel. Op Bonaire worden de zadjes van de *Guaiacum officinale* gebruikt om (witte) kleren te wassen.

Groei: *Guaiacum officinale* groeit relatief langzaam, kenmerkend voor harde houtsoorten, tot een maximum van 50 cm per jaar. De meeste volwassen exemplaren worden ongeveer 5 meter hoog, maar zeker in tuinen komen ook grotere exemplaren voor.

Plaatsing: *Guaiacum officinale* ontwikkelt een penwortel, deze wortel gaat diep de grond in en zo kan de boom zelfs in de droge tijd aan water komen. De boom blijft hierdoor altijd groen en dat maakt deze boom herkenbaar en makkelijk te vinden in het Curaçaose landschap gedurende de droge tijd. De vruchten zijn wel plakkerig, houd hiermee rekening en plaats geen auto's onder deze boom. Deze boom heeft een lage potentie om met zijn wortels gebouwen en structuren te beschadigen, maar het is altijd raadzaam om bomen niet te dicht bij bestaande bebouwing te plaatsen.

Verzorging: *Guaiacum officinale* heeft weinig onderhoud nodig en is goed in vorm te snoeien. Ongesnoeid kan de plant uitgroeien tot een boom met een mooie kruin.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Guaiacum officinale*.

Acaciella glauca:

Mata di galiña, Wilde dividivi, Redwood

Achtergrond: *Acaciella glauca* heeft opvallende rode takken en fijn geveerde bladeren, welke de plant door de vorm beschermen tegen uitdroging. De bladeren lijken veel op de bladeren van *Caesalpinia coriaria* (Watapana). *Acaciella glauca* heeft geelwitte bloemen in een bolletje. De zaden zijn geliefd bij kippen, wat de Papiamentse naam verklaart, en de plant valt niet in de smaak bij geiten.

Vroeger werd de wortel van *Acaciella glauca* gebruikt tegen keelpijn en ontstekingen in de mond. Ook zou het sap van de wortels uitwendig gebruikt worden voor het stelpen van bloedingen.

Groei: *Acaciella glauca* groeit relatief snel, tot een maximum van 100 cm per jaar, en is goed te snoeien. De plant kan uitgroeien tot een grote struik of kleine boom van ongeveer 2 tot 3 meter hoog. De plant kan goed tegen de volle zon en is niet kieskeurig over de soort grond waar het in staat.

Plaatsing: *Acaciella glauca* vormt geen bedreiging voor al aanwezige bebouwing. Deze boom blijft klein en bloeit mooi, hou er rekening mee dat hij niet door andere bomen overschaduwd wordt.

Verzorging: *Acaciella glauca* behoeft weinig verzorging en kan goed tegen droogte. Geef de boom in het begin regelmatig water, tot de wortels goed zijn ontwikkeld.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Acaciella glauca*.

Bourreria succulenta:
Watakeli, -, Strongback

Achtergrond: *Bourreria succulenta* is een veel voorkomende boom op Curacao, met name op diabaas gronden. De boom heeft kenmerkende donkergroene bladeren en de boom behoudt deze gedurende het grootste deel van het jaar. De boom heeft mooie witte bloemen en oranje vruchten. De sterke, zoete geur van de bloemen trekt veel vlinders en vogels aan. *Bourreria succulenta* kan erg goed tegen de droogte en de wind.

De bladeren van *Bourreria succulenta* worden gebruikt om meer energie te krijgen, hiervoor worden enkele bladeren gekookt waarna het water wordt gedronken, ook zou dit mogelijk als afrodisiacum werken. Een afkooksel van de bladeren wordt gebruikt om mond- en ooginfecties te bestrijden. De honing van deze plant schijnt erg lekker te zijn.

Groei: *Bourreria succulenta* groeit relatief langzaam, tot een maximum van 60 cm per jaar, en wordt tot 6 meter hoog.

Plaatsing: *Bourreria succulenta* dient niet te dicht bij bestaande bebouwing geplaatst te worden.

Verzorging: *Bourreria succulenta* is goed bestand tegen hitte en heeft weinig verzorging nodig. Geef de boom in het begin regelmatig water, tot de wortels goed zijn ontwikkeld.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Bourreria succulenta*.

Coccoloba uvifera:

Dreifi di laman, Zeedruif, Sea Grape

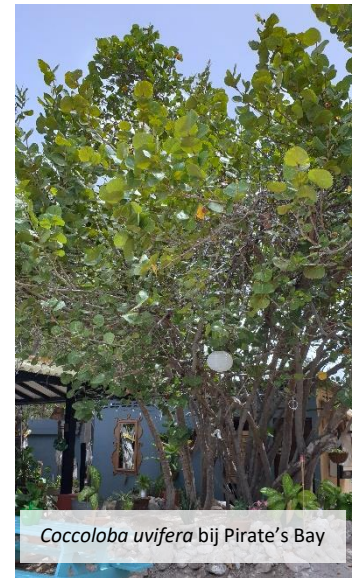
Achtergrond: *Coccoloba uvifera* is een zeer bekende plant op Curaçao die van nature vooral voorkomt in kustgebieden, maar ook veel is aangeplant in tuinen als boom of heg. *Coccoloba uvifera* wordt een mooie, volle boom, maar kan ook goed gesnoeid worden. Op winderige plaatsen blijft de soort klein en groeit uit tot een lage struik. *Coccoloba uvifera* heeft grote ronde, stugge bladeren. De kleine witte bloempjes hangen in lange trossen, waarna de bekende blauwpaarse vruchten zich ontwikkelen aan deze tros. Deze vruchten zijn eetbaar en kunnen verwerkt worden tot jam of wijn.

Het harde hout van *Coccoloba uvifera* werd vroeger gebruikt voor het maken van meubels. Van de bast kan thee worden getrokken wat zou helpen tegen diarree en daarnaast worden de verschillende onderdelen van de plant gebruikt tegen onder andere aambeien, bloedarmoede, heesheid, astma en voor wondverzorging.

Groei: *Coccoloba uvifera* groeit langzaam, tot een maximum van 50 cm per jaar, en wordt tot 8 meter hoog.

Plaatsing: *Coccoloba uvifera* kan zowel in potten als in de grond geplaatst worden. In een pot wordt het een volle, brede struik en in de grond zal de plant uitgroeien tot een grote boom. *Coccoloba uvifera* kan makkelijk gesnoeid worden en wordt daarom ook vaak gebruikt als heg.

Verzorging: *Coccoloba uvifera* behoeft weinig verzorging. Geef de boom in het begin regelmatig water, zodat de wortels goed ontwikkelen.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Coccoloba uvifera*.

Cordia dentata:

Karawara di mondi, -, White manjack

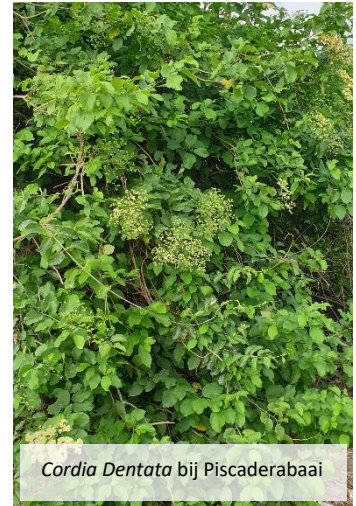
Achtergrond: *Cordia dentata* heeft een opmerkelijk groeivorm; de plant groeit vaak in een struikachtige vorm, maar de lange takken kunnen toch tot grote hoogte reiken. Deze boom trekt vele vogels en vleermuizen aan, welke afkomen op de witte kleverige besjes. Het aanplanten van deze boom is dus niet alleen een aanwinst voor uw tuin maar ook voor de Curaçaose fauna. De bloemen vormen prachtige grote, witte schermen.

De vruchten van *Cordia dentata* kunnen erg plakken en worden dan ook als lijmstof gebruikt, bijvoorbeeld voor het dichtrollen van sigaren. Ook zou een afkooksel van de bloemen van *Cordia dentata* helpen bij verkoudheid. De vruchten van *Cordia dentata* geven een frisse smaak aan drinkwater.

Groei: *Cordia dentata* groeit relatief snel, tot wel 80 cm per jaar, en wordt tot 7 meter hoog.

Plaatsing: *Cordia dentata* wordt een grote, aantrekkelijke boom, met lange takken, maar wordt ook gebruikt als heg en is goed te snoeien.

Verzorging: *Cordia dentata* heeft weinig verzorging nodig. Geef de boom in het begin regelmatig water, tot de wortels goed zijn ontwikkeld.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Cordia dentata*.

Handroanthus billbergii:

Kibrahacha, -, -

Achtergrond: *Handroanthus billbergii* is misschien wel de meest bekende boom van Curaçao. Wanneer deze boom in bloei staat is het een spectaculaire show van de natuur. De boom is goed bestand tegen droogte en verliest al zijn bladeren wanneer het lang droog blijft. Er vormen zich aan de uiteindes van de takken bloemknoppen die slapend blijven zolang het droog is. Bij de eerste regenbui na een droge periode, barst de gele pracht uit en vormt een mooi contrast tegen de donkere bast van de kale boom. Deze bloemen zijn maar enkele dagen te bewonderen. Na de bloesem vormt de boom weer mooie handvormige bladeren en lange peulen waarin honderden zadjes zitten die door de wind worden verspreid. Dit proces kan zich meerdere keren in een jaar herhalen. De papiamentse naam Kibrahacha (bijlenbreker) refereert aan de hardheid van het hout.

Groei: *Handroanthus billbergii* is een langzaam groeiende plant, met een maximum van 50 cm per jaar. De boom kan wel tot 15 meter hoog worden.

Plaatsing: *Handroanthus billbergii* wordt een grote boom. Tijdens de bloei is het een prachtig gezicht. Het is raadzaam deze boom niet te dicht bij bestaande bebouwing te plaatsen, maar wel mooi in het zicht.

Verzorging: *Handroanthus billbergii* is een makkelijke boom die goed tegen droogte kan. Geef de boom in het begin regelmatig water, tot de wortels goed zijn ontwikkeld.

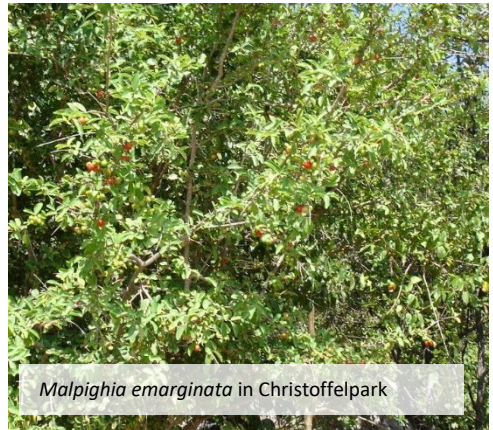
V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Handroanthus billbergii*.

Malpighia emarginata:

Shimaruku, Westindische Kers, West Indian Cherry

Achtergrond: *Malpighia emarginata* is een van de meer bekende Curaçaose planten door de kenmerkende rode vruchten, met een zoetzure smaak. Volgens velen een van de lekkerste vruchten die in het wild op Curaçao te vinden is. Niet alleen mensen vinden de vruchten heerlijk, de vruchten trekken ook een breed scala aan vogels aan en is een echte verrijking van uw tuin. *Malpighia emarginata* verliest de bladeren tijdens aanhoudende droogte, maar na een paar regenbuien is het één van de eerste planten die bloemen vormt. De bloemen gaan snel over in vruchten en deze zijn dan vaak ook al vroeg in de regentijd in het wild te vinden.

De vruchten van *Malpighia emarginata* zijn een van de meest rijke bronnen van vitamine C ter wereld, enkele vruchten zijn genoeg om een volwassen persoon in de dagelijks benodigde hoeveelheid vitamine C te voorzien. De vruchten kunnen tot jam verwerkt worden en met het sap kunnen alcoholische dranken gebrouwen worden.

Groei: *Malpighia emarginata* groeit relatief langzaam, tot een maximum van 60 cm per jaar. De boom kan tot 5 meter hoog worden, maar blijft meestal kleiner, tot ongeveer 2,5 meter hoog.

Plaatsing: *Malpighia emarginata* kan zowel in potten als in de grond geplant worden. De plant is goed te stekken en is goed te snoeien en kan hierdoor ook makkelijk gebruikt worden als heg.

Verzorging: *Malpighia emarginata* kan lange dunne takken krijgen als de plant vrij kan groeien en niet regelmatig gesnoeid wordt. Voor een volle bos, dient de plant regelmatig gesnoeid te worden.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Malpighia emarginata*.

Cynophalla linearis:

Kedebèshi, -, -

Achtergrond: *Cynophalla linearis* is een van de zeldzamere soorten behorende tot de *Capparaceae* familie, waartoe ook de bekende Oliba (*Quadrella odoratissima*) en de palu pretu (*Capparis indica*) behoren. De boom is met name te vinden op de hogere knip heuvels, maar ook op andere gronden wordt de soort gevonden, hoewel in zeer beperkte mate. De bladeren verschillen van de andere in deze plantenfamilie voorkomende soorten, toch zijn de zeer smalle lijnvormige bladeren typisch en herkenbaar. De witte bloemen zijn ook zeer herkenbaar, met de lange meeldraden tot ver buiten de bloem reikend. De peulen, wanneer rijp, springen open en tonen de herkenbare oranje/rode kleur, deze peulen worden minder lang worden in vergelijking met de andere *Capparaceae* soorten. Een afkooksel van de bladeren wordt gedronken tegen heftige buikpijnen en ook wordt dit afkooksel gebruikt tegen open wonden en oedeem. Door de aangename geur werd het hout gebruikt voor kampvuren.

Groei: *Cynophalla linearis* groeit uit tot een kleine, altijdgroene boom, tot ongeveer 3 meter hoog. De boom groeit relatief langzaam.

Plaatsing: *Cynophalla linearis* zal na plaatsing in de grond goed aanslaan en sneller groeien. De boom kan tegen plaatsing in meer schaduwrijke omgeving, maar groeit sneller in een meer zonnige omgeving

Verzorging: *Cynophalla linearis* kan lange dunne takken krijgen, om een boom met een volle bos te krijgen, kunnen de lagere takken het best verwijderd worden.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Cynophalla linearis*.

Trichilia trifolia:
Shimaruku machu, -, -

Achtergrond: *Trichilia trifolia* is een middelgrote boomsoort en wordt tussen de 3 en 6 meter hoog. De boomsoort komt op alle bodemsoorten voor en wordt tevens aangeplant in hofjes en hagen. De kleine, wit/gele bloemen zijn abundant aanwezig wanneer de soort bloeit, waarna kleine vruchtjes gevormd worden. Deze kleine, bruine vruchtjes springen open wanneer de zaden rijp zijn en laten zo het felrood gekleurde moes van de vrucht zien. De naam van de plant is herkenbaar in de bladeren, welke meestal een drievoudig samengesteld blad vormen (de zijblaadjes zijn soms afwezig), waarbij de middelste van de drie bladeren vergroot is. De plant kent verschillende gebruiken, zo wordt een afkooksel van de wortels gedronken als afrodisiacum en wordt een afkooksel van de bladeren gedronken tegen dysenterie.

Groei: *Trichilia trifolia* groeit uit tot een middelgrote boom, tussen de 3 en 6 meter hoog. De boom groeit in wanneer geplaatst in de grond relatief snel.

Plaatsing: *Trichilia trifolia* kan zowel in meer schaduwrijke als in meer zonnige plaatsen worden aangeplant.

Verzorging: *Trichilia trifolia* groeit zonder verzorging uit tot een mooie boom, met een volle kruin. Om de groei te bevorderen kunnen, wanneer de plant goed is aangeslagen in de grond, de lagere takken worden gesnoeid zodat de boom sneller de hoogte in groeit.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Trichilia trifolia*.

Haematoxylum brasiletto:
Brasia, Verfhout, Mexican logwood

Achtergrond: *Haematoxylum brasiletto* is een zeer herkenbare boom in het Curaçaose landschap; de boom heeft een sterk gegroefde stam van zeer hard hout. Dit hout bevat een rode kleurstof, voor welke in het verleden de boom gekapt werd en geëxporteerd. De kleurstof werd gewonnen door het hout te raspen, en omdat het hout zeer hard is werd dit voornamelijk uitgevoerd in gevangenissen, de naam rasphuizen verwijst naar deze activiteit. De boom komt op alle grondsoorten op Curaçao voor. Gedurende de droge tijd verliest de boom al haar bladeren, waarna de boom gaat bloeien met de zeer kenmerkende gele bloemen.

Het zuigen aan de wortels van de boom zou energie geven, ook wordt een aftreksel van het hout gedronken tegen hartkwalen. Ook wordt het zeer harde hout verwerkt in muziekinstrumenten.

Groei: *Haematoxylum brasiletto* groeit relatief langzaam en kan tot 5 meter hoog worden. Wanneer de boom goed gesnoeid wordt versneld de hoogtegroeï.

Plaatsing: *Haematoxylum brasiletto* kan zowel in potten als in de grond geplant worden. De plant is goed te stekken en is goed te snoeien en kan hierdoor ook makkelijk gebruikt worden als heg.

Verzorging: *Haematoxylum brasiletto* kan lange dunne takken krijgen als de plant vrij kan groeien en niet regelmatig gesnoeid wordt. Voor een volle bos, dient de plant regelmatig gesnoeid te worden.

V.l.n.r.: Blad, bloemen en vruchten van *Haematoxylum brasiletto*.

Literatuur en meer informatie:

De in dit boekje weergegeven informatie is afkomstig uit:

- **De inheemse bomen van de Benedenwindse eilanden**, J.A. de Freitas; uitgegeven door Carmabi
- **Arnoldo's zakflora, Wat in het wild groeit en bloeit op Aruba, Bonaire en Curacao**, bewerkt door A.S.J. van Proosdij; uitgave van Natuurwetenschappelijke studiekering voor het Caraïbisch gebied.
- **Nos mata i palunan / Onze planten en bomen**, Bart A. de Boer; uitgegeven door Stichting Dierenbescherming Curacao
- **Van Amandel tot Zjozjolí**, D. Veeris; uitgegeven door Uitgeverij Synthese b.v.
- **Gekweekte en nuttige planten van de Nederlandse Antillen**, Fr. M. Arnoldo; uitgegeven door De Natuurwetenschappelijke werkgroep Nederlandse Antillen

Mocht u meer te weten willen komen over onze inheemse boom- en plantensoorten, dan zijn de hierboven genoemde boeken zeer geschikte naslagwerken.

